

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Навчально-науковий інститут
філології та історії
Кафедра української мови, літератури та методики навчання

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО
(2024 рік вступу)

Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Статус дисципліни	нормативна навчальна дисципліна циклу професійної підготовки
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітньо-професійна програма	«Середня освіта (Українська мова і література)»
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS (90 академічних годин)
Види аудиторних занять	лекції, практичні заняття
Форма контролю	залік

Інформація про викладача

Викладач (ПІБ, науковий ступінь, вчене звання, посада)	Медвідь Наталія Сергіївна , канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання
Контактний телефон	+380668970388
Е-mail:	Medvedica@ukr.net
Профіль викладача	https://gnpu.edu.ua/index.php/ua/pro-universytet/naukovo-pedahohichni-pratsivnyky/406-medvid-nataliya-sergijivna
Консультації	Середа 15.00-17.00; платформа Google Meet / Zoom

Кількість часу на вивчення

Лекцій	18
Практичних занять	18
Самостійна робота	

Курс загального мовознавства займає важливе місце в системі лінгвістичної підготовки вчителя-словесника. Загальне мовознавство – навчальна дисципліна, яка завершує лінгвістичну освіту здобувачів за предметною спеціальністю 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Курс поєднує історію і теорію мовознавства, узагальнює дані попереднього вивчення лінгвістичних дисциплін, дає глибоке наукове розуміння мови, її функцій і сутності, зв'язку з мисленням, свідомістю, з'ясовує загальнотеоретичні питання мовної структури, методологію мовознавства та методи і прийоми вивчення мови, знайомить з основними етапами історичного розвитку науки про мову. У поєднанні з іншими мовознавчими науками ця дисципліна сприяє всебічній лінгвістичній підготовці майбутніх учителів української мови і літератури.

Мета навчальної дисципліни „Загальне мовознавство” – розширити загальнолінгвістичну підготовку майбутнього вчителя-словесника, поглибити вивчення проблем теорії мови, зокрема закономірностей розвитку і функціонування мови в її багатоаспектних зв'язках із людиною, суспільством, історією, культурою, з урахуванням методів дослідження та опису мови, ознайомити з основними напрямками, ідеями і проблемами лінгвістики в її історичному розвитку, а також здобутками мовознавства на сучасному етапі.

Завдання курсу:

- розкрити суть, мету, предмет і об'єкт загального мовознавства, його роль і місце в лінгвістичній освіті майбутнього вчителя;
- узагальнити, розширити і поглибити знання здобувачів про взаємозв'язки мови, мислення і свідомості, розкрити механізми мовленнєвої діяльності, мовної здібності і процеси породження мовлення, погляди у сучасному мовознавстві на систему і структуру мови, розуміння мови як системи систем, її структурних рівнів та основних одиниць і категорій у взаємозв'язку і взаємозумовленості;
- ознайомити здобувачів із особливостями функціонування мови в суспільстві, залежності стану мови від стану суспільства, зв'язку мови з етносом, культурою,
- розкрити закони розвитку мови, поняття динаміки і статичності, синхронії і діакронії, причини мовних змін;
- ознайомити з основними лінгвістичними напрямками, школами, ідеями, науковими концепціями дослідників на різних етапах розвитку мовознавства;
- виробляти вміння аналізувати думки вчених, розуміти значення історії лінгвістики для сучасних мовознавчих досліджень;
- формувати у майбутніх філологів навички філософського аналізу мовних явищ та поглядів учених на них;
- сприяти розвитку у здобувачів умінь оцінювати й аналізувати погляди представників різних напрямів на розв'язання загальнотеоретичних проблем, узагальнювати, аргументувати власні думки, дискутувати;
- сформувати розуміння ролі наукових ідей у практиці вишівського і шкільного викладання лінгвістичних дисциплін;
- забезпечити сприятливі умови для кожного здобувача освіти залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів;
- сприяти розвитку гнучких навичок, безперервній самоосвіті та самовдосконаленню на засадах сталого розвитку.

Пререквізити. Курс «Загальне мовознавство» пов'язаний з такими дисциплінами, як «Вступ до мовознавства», «Сучасна українська літературна мова», «Українська діалектологія».

У результаті вивчення курсу здобувач набуває загальні і фахові компетентності:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 3. Здатність до логічного, критичного, аналітичного, абстрактного, творчого мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Здатність учитися та оволодівати сучасними знаннями, застосовувати їх у практичних ситуаціях професійної взаємодії, бути критичним і самокритичним.

ЗК 13. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), дотримуватися принципів академічної доброчесності.

Фахові компетентності (ФК):

ФК 1. Здатність до формування в здобувачів освіти ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.

ФК 4. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови і літератури, зарубіжної літератури в закладах освіти, практиці навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури.

ФК 18. Здатність до використання інновацій у професійній діяльності в галузі освітніх і лінгвістичних досліджень для проведення власного наукового дослідження, узагальнення й оприлюднення результатів розроблення актуальної проблеми (у науково-методичних виданнях, виступах тощо).

Дисципліна формує такі програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 2. Знає сучасні філологічні й дидактичні засади навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури.

ПРН 4. Знає мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності.

ПРН 8. Уміє працювати з різними джерелами інформації (науковими, довідково-енциклопедичними, художніми, бібліографічними, навчально-методичними, цифровими та ін.), видобувати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.

Постреквізити вивчення навчальної дисципліни «Загальне мовознавство»: «Виробнича педагогічна практика на робочому місці», «Комплексний кваліфікаційний екзамen із української мови та історії української і зарубіжної літератур».

Організація навчання, викладання і контролю

Навчальний матеріал курсу структуровано в логічно завершені частини-модулі, у межах кожного з них визначено навчальні теми, що охоплюють різні форми і види навчальної діяльності студентів: аудиторну (практичні заняття) та самостійну роботу.

В основу навчання і викладання покладено методи навчання і викладання та форми оцінювання програмних результатів навчання.

Добір методів навчання і викладання ґрунтується на програмних результатах навчання:

- *словесні* методи: бесіда, дискусія;
- *наочні*: ілюстрування;
- *практичні*: виконання вправ і завдань, робота з інформаційними джерелами;
- *інноваційні* технології: інтерактивне навчання, проблемне навчання.

Інструментом для вимірювання професійних результатів навчання є різні **форми оцінювання**:

- *усні*: виступ, бесіда, відповідь;
- *письмові*: виконання вправ і завдань, укладання схем або таблиць, самостійна робота тощо;
- *тестові*: виконання тестів;
- *самоконтроль*: самооцінювання власної навчальної дії.

Домінує формувальне оцінювання, відповідно до якого оцінювання є не лише інструментом для вимірювання професійних результатів навчання, а й засобом для постійного навчання, формування загальних і фахових компетентностей.

Курс загального мовознавства складається з трьох модулів: теорії мовознавства, історії лінгвістичних учень та методології лінгвістичного аналізу.

У першому модулі курсу висвітлюються фундаментальні загальнотеоретичні питання сучасного мовознавства; розглядається пізнавально-комунікативна, семіотична та конотативна сутність мови і мовлення як об'єктів лінгвістичних досліджень, зв'язок мови з іншими феноменами, чинники історичного розвитку мови та основні історичні процеси; розкриваються закономірності структурування і функціонування одиниць і категорій різних рівнів мовної системи.

У другому модулі з'ясовуються питання про загальнофілософські методи пізнання, розкриваються особливості власне лінгвістичних методів, методик і прийомів наукового пошуку.

Третій модуль курсу знайомить студентів з основними етапами розвитку світової лінгвістичної думки, розглядає розвиток теоретичних ідей і принципів та методів аналізу від античних часів до наших днів.

З позицій сучасного стану науки про мову курс покликаний узагальнити, розширити й поглибити знання здобувачів вищої освіти з проблем суті, розвитку, функціонування, взаємозв'язків і структурної організації мови, знайомить з різними лінгвістичними напрямками й школами, озброює методологією й методикою дослідження мови, сприяє формуванню навичок самостійної роботи з фаховою літературою та підготовці майбутніх спеціалістів до творчої практичної діяльності в галузі освіти, культури й науки. Тут висвітлюється розвиток лінгвістичної думки від початків до XXI ст., становлення мовознавства як науки, специфіки різноманітних лінгвістичних напрямів і шкіл, що домінували у минулі епохи, і тих, що визначають сучасний стан мовознавчої науки; розкриваються основні аспекти теорії мови: знакова природа, структура мови, взаємозв'язок мови і мислення, співвідношення мови і мовлення, фонологічну, граматичну, лексико-семантичну її системи та проміжні рівні. Значна увага приділяється місцю мовознавства у сучасній парадигмі наукових знань та міждисциплінарному характеру лінгвістичної науки. На підґрунті синтезу робіт із методологічної проблематики курс уводить слухачів у методику і технологію лінгвістичних досліджень.

Основні поняття: мовознавство, загальне мовознавство, конкретне мовознавство, прикладна лінгвістика, зіставне мовознавство, порівняльно-історичне мовознавство, система мови, структура мови, мовні рівні, натуралізм, психологізм, молодогограматизм, соціологізм, структуралізм, когнітивна лінгвістика, комунікативна лінгвістика, функціональна лінгвістика.

Особливості опанування освітнього компоненту під час дистанційної форми навчання. Навчальні заняття для здобувачів вищої освіти денної і заочної форм навчання під час дистанційної освіти здійснюється в синхронному (взаємодія учасників освітнього процесу з одночасним перебуванням у вебсередовищі дистанційного навчання) за допомогою технологій дистанційного навчання (онлайн-зв'язок програмного забезпечення Zoom, Google Meet, Skype, соціальних месенджерів Viber, Instagram, Telegram тощо) та асинхронному режимі (взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання із затримкою в часі) за допомогою електронної пошти, соціальних мереж, форумів, Google Classroom та інших хмарних технологій.

Структура залікових кредитів дисципліни

Назва теми	Кількість годин, відведених на:		
	Аудиторні заняття		СРС
	лекції	Практичні заняття	
Модуль 1. Теорія мови			
Тема 1. Мовознавство як наука. Знакова природа мови	1	1	2

Тема 2. Мова і мислення. Мова і мовлення	1		2
Тема 3. Структура мови	0	0	2
Тема 4. Мова і суспільство	1	1	2
Тема 5. Мова як конкретно-історична категорія.	1		6
Модуль 2. Методи дослідження мови			
Тема 6. Загальнонаукові методи. Лінгвістичні методи	0	0	6
Модуль 3. Історія мовознавства			
Тема 7. Історія лінгвістичної думки до XIX ст.	2	2	6
Тема 8. Порівняльно-історичне мовознавство	2	2	6
Тема 9. Мовознавство другої половини XIX ст.	2	2	6
Тема 10: Психологічний напрям у мовознавстві. Харківська лінгвістична школа. О. Потебня	-	2	6
Тема 11: Пошуки нового підходу до вивчення мови наприкінці XIX -на початку XX ст.	2	2	2
Тема 12. Соціологізм у мовознавстві. Наукова діяльність Ф.де Соссюра.	2	2	2
Тема 13. Структуралізм і генеративізм. Неогумбольдтіанство	2	2	2
Тема 14. Мовознавство в СРСР.	0	0	2
Тема 15. Мовознавство на сучасному етапі.	2	2	2
Разом за семестр	18	18	54

Самостійна (індивідуальна) робота здобувачів освіти із зазначеного курсу передбачає:

- I. Підготовку і конспектування питань з певної теми навчально-робочої програми.
- II. Складання термінологічного словника до теми.
- III. Робота здобувачів освіти за спеціальними пошуково-дослідницькими завданнями: робота з науковими джерелами, підготовка доповіді, презентації, проєктів тощо.

Система оцінювання (критерії оцінювання та шкала оцінювання) з дисципліни «Загальне мовознавство»

Навчальні досягнення здобувачів освіти оцінюються за 100-бальною шкалою та шкалою ECTS
(A, B, C, D, E, FX, F) (Таблиця 1).

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів з курсу «Загальне мовознавство»

Таблиця 1

Оцінка ECTS	Сума балів за 100 бальною шкалою	Рівні навчальних досягнень студентів	Критерії
-------------	----------------------------------	--------------------------------------	----------

A	90-100	Високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями	Вільно володіє навчальним матеріалом, висловлює свої думки, робить аргументовані висновки, рецензує відповіді інших студентів, творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань. Може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання і оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не передбачені навчальною програмою; вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань.
	100		
	99		
	98		
	97		
	96		
	95		
	94		
	93		
	92		
	91		
	90		
B	82-89	Достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження	Вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає незначні огріхи у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці.
	89		
	88		
	87		
	86		
	85		
	84		
	83		
	82		
C	74-81	Середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками	Вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає незначні огріхи у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці. За зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдання.
	81		
	80		
	79		
	78		
	77		
	76		
	75		
	74		
D	64-73	Середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками	Має фрагментарні знання (менше половини) при незначному загальному обсязі навчального матеріалу; відсутні сформовані уміння та навички; під час відповіді допускає суттєві помилки; зовсім не володіє навчальним матеріалом. Має елементарні нестійкі навички виконання завдання.
	73		
	72		
	71		
	70		
	69		
	68		
	67		
	66		
	65		
	64		
E	60-63	Рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижчим за середній	Має фрагментарні знання (менше половини) при незначному загальному обсязі навчального матеріалу; відсутні сформовані уміння та навички; під час відповіді допускає суттєві помилки; зовсім не володіє навчальним матеріалом
	63		
	62		
	61		
	60		
FX	35-59	Низький рівень володіння навчальним	Має фрагментарні знання при незначному загальному обсязі навчального матеріалу; відсутні сформовані уміння та навички; під час відповіді допускає суттєві помилки;

		матеріалом, студент не спроможний опанувати практичні вміння без додаткових занять з дисципліни	зовсім не володіє начальним матеріалом. Виконує частину завдань за допомогою викладача або виконує лише елементарні завдання, потребує постійної допомоги викладача.
F	1-34	Низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни	Має фрагментарні знання при незначному загальному обсязі навчального матеріалу; відсутні сформовані уміння та навички; під час відповіді допускає суттєві помилки; зовсім не володіє начальним матеріалом, виконує лише окремі елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача.

**Розподіл балів у межах навчальної дисципліни
«Загальне мовознавство»**

Таблиця 2

Практичні заняття	Самостійна робота	Модульн ий контроль	Залік
45	45	10	0

ПЗ № 1	П 3 № 2	П 3 № 3	ПЗ № 4	ПЗ № 5	ПЗ № 6	П 3 № 7	ПЗ № 8	ПЗ № 9	СР № 1	С Р № 2	С Р № 3	СР № 4	С Р № 5	СР № 6	СР № 7	С Р № 8	С Р № 9	М К № 1	М К № 2
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Габідулліна А. Р., Колесніченко О. Л. Методологія сучасних лінгвістичних досліджень: навчальний посібник. Слов'янськ : Вид-во Б.І. Маторіна, 2019. 322 с.
2. Загальне мовознавство. Навчально-методичний посібник / уклад. Т. О. Лелека. Кропивницький, 2022. 198 с.
3. Загальне мовознавство: навчально-методичний посібник для самостійної роботи для студентів 1 курсу денної та заочної форм навчання спеціальності 014 «Середня освіта» предметної спеціальності «Українська мова і література» освітньої програми «Українська мова і література» / Уклад. В.Ф. Баньої. Ужгород: Рік-У, 2022. 72 с.
4. Загнітко А. Теорії сучасних лінгвістичних вчень: навчальний посібник. Вінниця : ТОВ «Твори», 2019. 528 с.
5. Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи / редкол. : О. М. Ільченко (голов. ред.) та ін. Київ, 2019. 112 с.

Додаткова:

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
2. Бацевич Ф.С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень: Підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2008. 240 с.

3. Бевзенко С.П. Історія українського мовознавства. Історія вивчення української мови. URL : https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000578
4. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. URL : <https://ru.scribd.com/document/669808164/%D0%93%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%94-%D0%86-%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%9B%D1%96%D0%BD%D0%B3%D0%B2%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D0%B2>
5. Дорошенко С.І. Загальне мовознавство: навч. посібник. URL : https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000590
6. Загальне мовознавство : навчально-методичний посібник / уклад. І. С. Гонца. URL : <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/6872/1/Posibnyk.%20Sagalne%20mowosnawstwo.PDF>
7. Загнітко А. П. Сучасні лінгвістичні теорії : монографія. Донецьк : ТОВ “Юго-Восток, Лтд”, 2007. 219 с.
8. Зеленько А. С. Загальне мовознавство : навч. посібник. URL : <http://194.44.152.155/elib/local/sk/sk763292.pdf>
9. Івашин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Ivanyshyn_Vasyl/Mova_i_natsiia.pdf?PHPSESSID=hkao2bfl2e2m5blbhuigfcq9i6
10. Кириченко Г. С. та ін. Нариси загального мовознавства : навчальний посібник. Ч . 1. К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2008. 168 с.
11. Кириченко Г.С. та ін.. Нариси загального мовознавства : навчальний посібник. Ч. 2. К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2008. 224 с.
12. Кочерган М.П. Загальне мовознавство: підручник. URL : https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000311
13. Левицький Ю. М. Мови світу : енциклопедичний довідник. Львів : Вид-во Отців Василян “Місіонер”, 1998. 112 с.
14. Масенко Л.Т. Мова і політика. URL : <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f92cfbd9-779b-4b96-8125-e20d363efee9/content>
15. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Давкілля-Київ, 2006. 716 с.
16. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики. URL : https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001595
17. Тищенко К. Основи мовознавства: системний підручник. URL : https://chtyvo.org.ua/authors/Tyschenko_Kostiantyn/Osnovy_movoznavstva_Systemnyi_pidruchnyk/
18. Українська мова : енциклопедія. URL : <https://archive.org/details/UkrMovEnts>

Іноземні джерела

1. Chandler D. Semiotics : the basics. London [etc.] : Routledge, 2007. 308 p.
2. Duck S., McMahan D.T. Communication in Everyday Life. Thousand Oaks : SAGE Publications Inc., 2010. 480 p.

3. Evans V. Cognitive linguistics : An Introduction. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2016. 830 p.
4. Grosz B.J., SparckJ. K., and Webber B.L. Readings in Natural Language Processing. Los Altos, 2016. 468 p.
5. Kellett P. M. Conflict Dialogue: Working With Layers of Meaning for Productive Relationships. Thousand Oaks : SAGE Publications Inc., 2007. 304 p.
6. Myers S. A., Anderson C. M. The Fundamentals of Small Group Communication. Thousand Oaks : SAGE Publications Inc., 2008. 304 p.
7. Rancer A. S., Avtgis T. A. Argumentative and Aggressive Communication: Theory, Research, and Application. Thousand Oaks : SAGE Publications Inc., 2006. 336 p.

Електронні ресурси

1. Інститут славістики Львівського національного університету імені Івана Франка. URL : <https://institutes.lnu.edu.ua/slavonic-studies/> -
2. Інститут славістики Словацької академії наук. URL : <http://www.slavu.sav.sk/>
3. Інститут славістики філософського факультету Масарикового університету в Брно. URL : <https://slavistika.phil.muni.cz/> -
4. Інститут славістики Чеської академії наук. URL : <http://www.slu.cas.cz/> Slovanský ústav AV ČR
5. Лінгвістичний портал. URL : <http://www.mova.info/>
6. Мова – ДНК нації. URL: <https://ukr-mova.in.ua>
7. Нова Мова. Проект розвитку української мови. URL : <http://www.novamova.com.ua>
8. Словник української мови. Академічний тлумачний словник URL : <http://sum.in.ua/>
9. Словники України online: словозміна, синонімія, фразеологія. URL : <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>
10. Українська мова. Енциклопедія. URL : <http://izbornyk.org.ua/ukrmova/um.htm>
11. Український лінгвістичний портал. URL : <http://www.ulif.org.ua>
12. Уроки державної мови. URL : <http://www.mova.kreschatic.kiev.ua>